

NATALIA ȘPAC-CURELARU

Ultimul Diogene

sau *Ce las în urma mea,
un destin sau o biografie?*

Când aveam posibilitatea să-mi îndeplinesc visul, mi-am dat seama că și pasiunile îmbătrânesc.

Nu știu dacă pot pretinde că am știut ce vreau de la viață. Nu mi-au lipsit țintele false și entuziasmele naive.

Nu jucăm doar pentru alții comedia de a vrea să părem mai buni decât în realitate. O jucăm și pentru noi.

Cam toate certitudinile mele, câte au fost, sunt acum ciuruite de îndoieli, ca niște haine roase de molii. Mi-ar fi greu să numesc una intactă.

Nu există fericire de care să-ți amintești fără tristețe.

Am început să-mi dau seama că, din actor pe scena vieții, devineam un figurant.

Tot ce pierdem, pierdem pentru totdeauna.

Ceea ce nu trăim la timp, nu mai trăim niciodată.

O viață mediocră poate fi justificată. Mai ales într-o lume mediocră. Dar mediocritatea iluziilor nu are nicio scuză. Nimic nu ne oprește să visăm fără măsură.

Forma cea mai subtilă în care se poate înfățișa un mister este banalitatea.

Dumnezeu a creat lumea în așa fel încât să regretăm aproape totdeauna prea târziu.

A muri înseamnă a te muta într-o stea.

Autoportret într-o oglindă spartă

(fragmente de Octavian Paler)

Octavian Paler „s-a mutat într-o stea” la 7 mai 2007, la vârsta de 81 de ani. Ultimul mare moralist sau ultimul Diogene, după cum anunțau toate ziarele și televiziunile din România la acea dată, a părăsit scena acestei lumi, pe care a iubit-o și a criticat-o deopotrivă, în urma unui atac de cord. Filosoful Octavian Paler, cunoscut ca prozator, eseist și jurnalist, s-a născut la 2 iulie 1926 în comuna Lisa, județul Făgăraș, astăzi județul Brașov. Nostalgia

după acest sat se simte în toate cărțile sale.

„Existau anumite valori, tradiții și un anumit bun-simț al oamenilor pe care nu le-am mai regăsit în altă parte”, povestește scriitorul. A absolvit școala primară în localitatea

natală, iar apoi, băiatul de numai 11 ani a fost admis ca bursier la Colegiul „Spiru Haret” din București.

Urmează cursurile Facultății de Litere și Filosofie, simultan cu cele ale Facultății de Drept. Viitorul filosof a cunoscut sărăcia lucie, a muncit nopțile ca hamal în Gara de Nord ca să-și cumpere cărți să poată studia. „În toată tinerețea mea am trăit un delir al lecturii”, povestește scriitorul.

A fost redactor, șef de secție, corespondent special, redactor-șef adjunct la Radio-TV, corespondent Agerpres la Roma, director general al TVR (1965-1970), redactor-șef al ziarului *România liberă* în perioada 1971-1983, iar după evenimentele din Decembrie 1989, director onorific al aceluiași cotidian. Octavian Paler a fost membru al Uniunii Scriitorilor, precum și deputat în Marea Adunare Națională. După 1989 a fost membru fondator al Grupului pentru Dialog Social și al Alianței Civice. A devenit, pe rând, editorialist al ziarelor *România liberă*, *Cotidianul* și *Ziua*. În ultimele luni era invitat permanent al emisiunii „Sinteza zilei” de la postul de televiziune Antena 3.

A debutat în 1958 cu versuri – *Umbra cuvintelor*, pentru a continua cu note de călătorie – *Drumuri prin memorie* (I, 1972, II, 1974), critică de artă – *Un muzeu în labirint*, eseuri – *Mitologii subiective* (1975), proză – *Viața ca o coridă*. A mai publicat *Don Quijote în Est* (1994), *Rugați-vă să nu vă crească aripi* (1995), *Eul detestabil*, *Vremea întrebărilor*, *Polemici cordiale*. Multe dintre cărțile sale au apărut la Editura Albatros. În 2005, Octavian Paler a primit premiul Opera Omnia al Uniunii Scriitorilor, în urma unei decizii luate de Comitetul director al Uniunii.

Reputat jurnalist și editorialist, comentator al fenomenelor politice și culturale românești, a plecat dintre noi lăsând un mare gol în urmă. Înainte de toate însă, odată cu Paler ne-a părăsit un mare gânditor, poate unul dintre puținii adevărați maeștri ai gândurilor.

Octavian Paler a fost nu numai un scriitor cu preocupări literare diverse, de la proză la eseuri și critică de artă, ci și o conștiință morală, cred colegii săi scriitori și gazetari. Printre aceștia, președintele Uniunii Scriitorilor, Nicolae Manolescu: „Îl cunosc de aproape 40 de ani, i-am citit toate cărțile, iar după '89 i-am stat alături în împrejurările politice. Cu el dispărea nu numai un om de cultură, ci și o personalitate a societății civile. Dumnezeu să-l odihnească și să încercăm să-l recitim și să ne aducem aminte de el cât mai des” (Mediafax).

„Iubindu-l în viață și venerându-l în moarte, Octavian Paler a fost una dintre cele mai înalte expresii ale ideii de cărturar român și de creator în același timp. Am pierdut un foarte important om al orizontului românesc. Nu mă mai gândeam că va muri. Chiar oboseala mi se părea un semn de eternitate. Mi se părea că energiile lui exterioare scăzuseră până la a deveni spirit”, mărturisește scriitorul Adrian Păunescu, într-una din emisiunile televizate.

Jurnalistul Ion Cristoiu crede că Octavian Paler a fost „ultimul mare moralist din istoria noastră postbelică”. „Un scriitor care m-a surprins întotdeauna prin radicalitatea opțiunilor sale morale, dar mai ales prin stilul său lapidar de înțelept coborât în stradă... Prin dispariția sa, generațiile mai tinere, dar și generațiile de vârsta mea pierd irecuperabil un reper de conștiință intelectuală”, apreciază jurnalistul, exprimând prin aceste cuvinte sentimentele și părerile majorității intelectualilor care au avut șansa să-l cunoască personal pe unul dintre seniorii culturii românești.

„Ce las în urma mea, un destin sau o biografie?” se întreabă retoric gânditorul în una dintre scrierile sale, sau mai curînd – ne întreabă, pentru că el cunoștea răspunsul... În *Autoportret într-o oglindă spartă*, autorul mărturisea că nu poate să scrie decât dacă se descrie: „Biografia mea nu are nimic spectaculos. Poate doar faptul că am trăit ușor somnambulic, între realitate și vis, să fie in-

terasant. (...) În rest, explicația pentru nevoia mea de confesiune e foarte simplă. Fiind un introvertit, nu am cum să scap de «eu». Nu pot să scriu dacă nu mă descriu”. Destinul capătă noi conotații în opera lui Octavian Paler, căci anume un destin lasă în urma sa acest spirit lucid, nu o mărturie a unui itinerar prestabilit, dus până la capăt cu succes însă, ci o muncă permanentă cu sine însuși, pentru a nu banaliza, pentru a nu îngropa în mocirla vremurilor sămânța pe care Divinitatea a sădit-o în fiecare dintre noi și care, rostogolită în lutul prielnic, poate crește devenind vizibilă, rezistă pentru a putea servi și posterității. Destinul, spre deosebire de biografie, păstrează, pe de o parte, energia binecuvântată a startului divin și, pe de altă parte, energia creatoare a celui care l-a dăltuit și l-a definitivat. Această energie poate constitui, pentru cine știe s-o utilizeze, sursa împlinirii altor destine și, astfel, sursa salvării acestei lumi.

Octavian Paler a părăsit mașina de scris ca să-și continue meditația într-un alt spațiu, să-și îplinească destinul într-un continuu Interviu cu Dumnezeu:

„(...) – Ai vrea să-mi iei un interviu, deci... zise Dumnezeu.

– Dacă ai timp... i-am răspuns. Dumnezeu a zâmbit.

– Timpul meu este eternitatea... Ce întrebări ai vrea să-mi pui?

– Ce te surprinde cel mai mult la oameni?

Dumnezeu mi-a răspuns:

– Faptul că se plictisesc de copilărie, se grăbesc să crească... iar apoi tânjesc iar să fie copii; că își pierd sănătatea pentru a face bani... iar apoi își pierd banii pentru a-și recăpăta sănătatea. Faptul că se gândesc cu teamă la viitor și uită prezentul, iar astfel nu trăiesc nici prezentul, nici viitorul; că trăiesc ca și cum nu ar muri niciodată și mor ca și cum nu ar fi trăit.

Dumnezeu mi-a luat mâna și am stat tăcuți un timp. Apoi am întrebat:

– Ca părinte, care ar fi câteva dintre lecțiile de viață pe care ai dori să le învețe copiii tăi?

– Să învețe că durează doar câteva secunde să deschidă răni profunde în inima celor pe care îi iubesc... și că durează mai mulți ani pentru ca acestea să se vindece; să învețe că un om bogat nu este acela care are cel mai mult, ci acela care are nevoie de cel mai puțin; să învețe că există oameni care îi iubesc, dar pur și simplu încă nu știu să-și exprime sentimentele; să învețe că doi oameni se pot uita la același lucru și că pot să-l vadă în mod diferit; să învețe că nu este suficient să-și ierte pe ceilalți și că, de asemenea, trebuie să se ierte pe ei înșiși.

– Mulțumesc pentru timpul acordat... am zis umil.

Ar mai fi ceva ce ai dori ca oamenii să știe?

Dumnezeu m-a privit zâmbind și a spus:

– Doar faptul că sunt aici, întotdeauna.”

Dumnezeu să-l odihnească.